

Weryfikacja czynności egzekucyjnych w postępowaniu o odpowiedzialności osób trzecich za zobowiązania spółki (wyrok NSA z 28.10.2021, III FSK 98/21) – r.pr. Aleksandra Rutkowska (Dentons)

Wyrok NSA z 28 października 2021 r., sygn. akt III FSK 98/21

Nie jest rzeczą organu podatkowego weryfikacja, w postępowaniu dotyczącym odpowiedzialności podatkowej członka zarządu spółki, czy organ egzekucyjny wykorzystał wszystkie sposoby wyegzekwowania zobowiązania, w sytuacji gdy dysponuje wiążącym dla niego postanowieniem umarzającym postępowanie egzekucyjne ze względu na jego bezskuteczność.

Najważniejsze fragmenty uzasadnienia wyroku

Pojęcie bezskuteczności egzekucji nie zostało zdefiniowane ani w Ordynacji podatkowej, ani w przepisach regulujących postępowanie egzekucyjne w administracji. Przyjmuje się, że bezskuteczność egzekucji ustala się na podstawie każdego prawnie dopuszczalnego dowodu (uchwała Naczelnego Sądu Administracyjnego z 8 grudnia 2008 r. sygn. akt II FPS 6/08; CBOIS), przy czym o bezskuteczności egzekucji nie musi przesądzać wyłącznie umorzenie postępowania egzekucyjnego oraz wydanie, w jego konsekwencji, postanowienia w sprawie umorzenia tego postępowania. Mogą za tym przemawiać inne działania organu egzekucyjnego, niekoniecznie zakończone postanowieniem o umorzeniu postępowania egzekucyjnego. Muszą one jednak nie pozostawiać żadnych wątpliwości co do tego, że egzekwowana wierzytelność nie może być zaspokojona z jakiegokolwiek części majątku spółki (wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 12 grudnia 2008 r. sygn. akt II FSK 1358/07; CBOIS).

W niniejszej sprawie Sąd I instancji wskazał na zgromadzone w aktach administracyjnych postanowienia administracyjnego organu egzekucyjnego oraz komornika sądowego o umorzeniu postępowania egzekucyjnego (odpowiednio postanowienie z 19 stycznia 2016 r. oraz z 30 grudnia 2013 r.). Sąd I ocenił, że w zaskarżonej decyzji wykazano, że egzekucja z majątku Spółki była bezskuteczna ze względu na jej nieefektywność i nieracjonalność. Wbrew zarzutom skargi działania w kierunku skierowania egzekucji do "całego" majątku Spółki zostały zrealizowane przez szereg działań organów dokonanych w tym zakresie, w związku z czym zgromadzony w sprawie materiał dowody potwierdza słuszność i zasadność twierdzenia organu o bezskuteczności egzekucji. Odnotowano, że w toku prowadzonego postępowania egzekucyjnego organ egzekucyjny podejmował szereg działań, w tym poszukiwał składników majątkowych Spółki dokonywał oceny ich wartości z uwzględnieniem obciążeń. Działania te okazały się jednak bezskuteczne i nie doprowadziły do zaspokojenia należności z tytułu zaległości podatkowych.

Naczelny Sąd Administracyjny stwierdza, że postępowanie z art. 116 § 1 O.p. nie służy przeprowadzaniu kontroli prawidłowości prowadzenia postępowania egzekucyjnego, które jako postępowanie wykonawcze stanowi odrębną procedurę opatrzoną specyficznymi środkami odwoławczymi, takimi jak zarzuty, czy skarga na czynności egzekucyjne. Ewentualna wadliwość postępowania egzekucyjnego powinna być podnoszona i skarżona przewidzianymi środkami w tym właśnie postępowaniu. Nie jest zatem rzeczą organu podatkowego weryfikacja, w postępowaniu dotyczącym odpowiedzialności podatkowej członka zarządu spółki, czy organ egzekucyjny

wykorzystał wszystkie sposoby wyegzekwowania zobowiązania, w sytuacji gdy dysponuje wiążącym dla niego postanowieniem umarzającym postępowanie egzekucyjne ze względu na jego bezskuteczność (prawomocny wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z 7 marca 2018 r. sygn. akt I SA/Gd 1406/17; CBOIS) (...)

Przyjmuje się w orzecznictwie sądowoadministracyjnym, i Naczelny Sąd Administracyjny w składzie rozpoznającym sprawę niniejszą pogląd ten podziela, że mienie spółki wykazywane przez członka zarządu zwalnia go od odpowiedzialności tylko wtedy, gdy jest to mienie konkretne, rzeczywiście istniejące, nadające się do efektywnej egzekucji. Mienie to musi charakteryzować się odpowiednimi właściwościami, aby egzekucja z niego była realna do przeprowadzenia i skutkująca zaspokojeniem wierzyciela (wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego: z 17 grudnia 2020 r., sygn. akt II FSK 2260/18, z 18 czerwca 2019 r., sygn. akt II FSK 2057/18, CBOIS). Tylko realnie istniejące mienie, dokładnie zidentyfikowane i istniejące w momencie, w którym toczy się postępowanie dotyczące przeniesienia odpowiedzialności, wypełnia przesłankę zwalniającą członka zarządu od odpowiedzialności z art. 116 § 2 pkt 2 O.p. (wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 1 marca 2018 r., sygn. akt II FSK 438/16).

Wyroki powiązane

wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 17 listopada 2021 r., sygn. akt III FSK 100/21

wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 28 sierpnia 2020 r., sygn. akt II FSK 1145/18

wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 27 kwietnia 2021 r., sygn. akt III FSK 3279/21

Przepisy

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (w stanie prawnym właściwym dla sporu – w latach 2011-2013)

Art. 116. [Odpowiedzialność podatkowa członków zarządu spółek kapitałowych]

§ 1. Za zaległości podatkowe spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji, spółki akcyjnej lub spółki akcyjnej w organizacji odpowiadają solidarnie całym swoim majątkiem członkowie jej zarządu, jeżeli egzekucja z majątku spółki okazała się w całości lub w części bezskuteczna, a członek zarządu:

1) nie wykazał, że:

a) we właściwym czasie zgłoszono wniosek o ogłoszenie upadłości lub wszczęto postępowanie zapobiegające ogłoszeniu upadłości (postępowanie układowe) albo

b) niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości lub niewszczęcie postępowania zapobiegającego ogłoszeniu upadłości (postępowania układowego) nastąpiło bez jego winy;

2) nie wskazuje mienia spółki, z którego egzekucja umożliwi zaspokojenie zaległości podatkowych spółki w znacznej części.

§ 2. Odpowiedzialność członków zarządu obejmuje zaległości podatkowe z tytułu zobowiązań, których termin płatności upływał w czasie pełnienia przez nich

obowiązków członka zarządu, oraz zaległości wymienione w art. 52 powstałe w czasie pełnienia obowiązków członka zarządu.

§ 3. W przypadku gdy spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji lub spółka akcyjna w organizacji nie posiada zarządu, za zaległości podatkowe spółki odpowiada jej pełnomocnik albo odpowiadają wspólnicy, jeżeli pełnomocnik nie został powołany. Przepisy § 1 i 2 stosuje się odpowiednio.

§ 4. Przepisy § 1-3 stosuje się również do byłego członka zarządu oraz byłego pełnomocnika lub wspólnika spółki w organizacji.

Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (w stanie prawnym właściwym dla sporu – w latach 2011-2013)

Art. 10. [Upadłość niewypłacalnego dłużnika]

Upadłość ogłasza się w stosunku do dłużnika, który stał się niewypłacalny.

Art. 11. [Pojęcie niewypłacalności]

1. Dłużnika uważa się za niewypłacalnego, jeżeli nie wykonuje swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych.

2. Dłużnika będącego osobą prawną albo jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, uważa się za niewypłacalnego także wtedy, gdy jego zobowiązania przekroczą wartość jego majątku, nawet wówczas, gdy na bieżąco te zobowiązania wykonuje.

Art. 12. [Fakultatywne oddalenie wniosku o ogłoszenie upadłości]

1. Sąd może oddalić wniosek o ogłoszenie upadłości, jeżeli opóźnienie w wykonaniu zobowiązań nie przekracza trzech miesięcy, a suma niewykonanych zobowiązań nie przekracza 10% wartości bilansowej przedsiębiorstwa dłużnika.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli niewykonanie zobowiązań ma charakter trwały albo gdy oddalenie wniosku może spowodować pokrzywdzenie wierzycieli.

3. Oddalając wniosek o ogłoszenie upadłości sąd na wniosek dłużnika może zezwolić na wszczęcie przez dłużnika postępowania naprawczego, jeżeli nie ma przeszkód określonych w art. 492 ust. 3.

Art. 21. [Obowiązek dłużnika do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości]

1. Dłużnik jest obowiązany, nie później niż w terminie dwóch tygodni od dnia, w którym wystąpiła podstawa do ogłoszenia upadłości, zgłosić w sądzie wniosek o ogłoszenie upadłości.

2. Jeżeli dłużnikiem jest osoba prawna albo inna jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, obowiązek, o którym mowa w ust. 1, spoczywa na każdym, kto ma prawo go reprezentować sam lub łącznie z innymi osobami.

3. Osoby, o których mowa w ust. 1 i 2, ponoszą odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną wskutek niezłożenia wniosku w terminie określonym w ust. 1.

4. We wniosku o ogłoszenie upadłości dłużnik, do którego nie ma zastosowania art. 492 ust. 3, może wnosić także o zezwolenie na wszczęcie postępowania naprawczego, jeżeli opóźnienie w wykonaniu zobowiązań nie ma charakteru trwałego, a suma niewykonanych zobowiązań nie przekracza 10 % wartości bilansowej przedsiębiorstwa dłużnika.

Główne problemy

1. Jak to możliwe, że wobec spółki będącej właścicielem nieruchomości egzekucja uznawana jest przez organ za bezskuteczną?
2. Czy bezskuteczna jest egzekucja w sytuacji, w której organ ma trudności ze skontaktowaniem się z aktualnym zarządem spółki?
3. Czy można uznać, że bezskuteczna jest egzekucja, gdy organ jest wierzycielem zastawnym wpisanym w rejestrze zastawów?
4. Czy w tych wszystkich sytuacjach naprawdę „Nie jest rzeczą organu podatkowego weryfikacja, w postępowaniu dotyczącym odpowiedzialności podatkowej członka zarządu spółki, czy organ egzekucyjny wykorzystał wszystkie sposoby wyegzekwowania zobowiązania”?